

DIPLOMADOLGOZAT

Zsigmondné Keszericze Zsuzsanna

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

**Pályaorientáció szakterületen pedagógus szakvizsgára
felkészítő szakirányú továbbképzési szak**

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat

**Székhelyintézményének támogató szerepe a sajátos nevelési
igényű tanulók pályaorientációjában**

Belső konzulens: Szigeti Mónika Veronika
egyetemi tanársegéd

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Készítette: Zsigmondné Keszericze
Zsuzsanna

Kaposvár

2024

Tartalom

1. BEVEZETÉS	3
1.1 Hipotéziseim	4
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	5
2.1 Nemzetközi kitekintés	5
2.2 A pályorientáció hazai értelmezései	6
3. FOGALOMMAGYARÁZAT	8
3.1 Sajátos nevelési igény (SNI).....	8
3.2 Tanulási zavar	9
3.3 Figyelemzavar.....	9
3.4 Magatartászavar.....	10
4. SOMOGY VÁRMEGYEI PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT	10
4.1 Intézménybemutató	10
5. SZÉKHELYINTÉZMÉNY SZAKFELADATAI.....	11
5.1 A Vármegyei Szakértői Bizottság tevékenysége	11
5.2 Továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás	12
6. INNOVÁCIÓS FOLYAMATOK	13
6.1 Pályázati forrás és egyéb fejlődési lehetőségek	13
7. A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK PÁLYAORIENTÁCIÓS TÁMOGATÁSA	18
7.1 Együttműködések a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás során.....	18
7.2 Ellátási formák.....	20
7.2.1 Információs tanácsadás	20
7.2.2 Csoportos tanácsadás.....	21
7.2.3 Egyéni tanácsadás	21
8. SZÁMOK TÜKRÉBEN	26
8.1 Kutatásom módszerei.....	26
8.2 Ellátottak létszámának alakulása.....	27
8.3 Jövőbeni kihívások.....	29
9. ÖSSZEGZÉS.....	32
IRODALOMJEGYZÉK.....	34
TÖRVÉNYI HIVATKOZÁSOK	40
TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE	41

HALLGATÓI NYILATKOZAT	42
KONZULENSI NYILATOZAT	43

„Nem elég látni, hogy mit kell tenni, azt is tudni kell, hogyan.”

(John Ronald Reuel Tolkien)¹

1. BEVEZETÉS

2001 óta dolgozom gyógypedagógusként, 2015 óta pedig tanácsadó pedagógusként is a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményében. Szakmai munkám során tapasztalatot szerezhettem az oktatási rendszer változásainak folyamatairól (pl.: stratégiai célkitűzések változásai, tervezési-értékelési-minőségfejlesztési folyamatok erőteljes megjelenése, a törvényi háttér módosításai stb.), azok hatásairól. Az oktatáspolitikai szakmai irányelvei szerint működő köznevelési rendszer hatékony fejlesztését támogató - tudományos, kutatásokon alapuló - innovációk jelenleg is zajlanak.

Intézményi, valamint egyéni (tervezés, életpálya-építés) szempontból is fontosnak tartom a múlt-jelen elemző ismeretét, hiszen e nélkül nem valósulhat meg a jövő tudatos tervezése, az új kihívásokra történő felkészülés.

Szervezeti és szakmai fejlesztési hatásoknak köszönhetően 2013 szeptemberétől - az addig széttagolt ellátási rendszert egységbe szervezve - új intézményként megalakult a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat (akkori nevén Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat), melynek Székhelyintézményi feladatait közé került a vármegyei szakértői bizottsági, valamint a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenység. Szakmai protokollunk, valamint a klienskörünk alapján *mindkét feladatellátási terület kiemelt célja a sajátos nevelési igényű tanulók hatékony támogatása.*

Diagnosztikai munkám során a vizsgálatot lezáró javaslattétel, szülőkkel történő konzultáció alkalmával gyakran találkozom a „Hogyan tovább?”- kérdéssel, mely nem csak a sajátos nevelési igényű gyermekek iskolai bevalására, hanem a sikeres továbbtanulási-, az egyéni adottságokhoz igazodó pályaválasztási döntésre vonatkozik. Az információk hiánya, fejletlen önismeret, csökkent szülői-iskolai támogatás esetén szintén problémaként jelentkezik az intézménytípus, képzési szint nem megfelelő választása. Mindez alapjául szolgál az iskolai kudarcoknak, az ebből fakadó alacsony tanulási motivációnak, sérült önértékelésnek, mely előrevetíti a lemorzsolódást, ami többségében visszafordíthatatlan károkat okoz a sajátos nevelési igényű tanulók pályaaorientációjában, életpálya-tervezésében. Ezen tapasztalatokon

¹ https://www.citatum.hu/szerzo/John_Ronald_Reuel_Tolkien, Letöltés dátuma: 2024.04.07.)

alapulva a szakértői bizottsági és a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenységet végző kollégáimmal - a székhelyintézmény vezetőinek maximális támogatása mellett - törekszünk a szolgáltatásaink fejlesztésére.

Dolgozatomban bemutatom a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményének szakmai munkáját, az elmúlt évek innovációs folyamatait. A sajátos nevelési igényű (ezen belül, a közös oktatásban és nevelésben részesülő, az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő) tanulók továbbtanulási, pályaválasztási döntését befolyásoló tényezőket, ismertetem az egyéni tanácsadás folyamatában alkalmazott módszereinket, a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás keretében igénybe vehető szolgáltatásokat, pályaaorientációt támogató lehetőségeket.

Témám aktualitásának igazolása érdekében a közelmúlt szakirodalmi háttérének, intézményünk szakmai dokumentumainak áttekintésén túl, az országos statisztikát alapul véve, nyilvántartási adataik felhasználásával elemzem a köznevelési rendszerben tanuló sajátos nevelési igényű tanulók helyzetét, létszámukban, arányukban bekövetkező változásokat. Hipotéziseim mentén - diagnosztikai és tanácsadói tapasztalataimra támaszkodva - bemutatom a szakértői bizottság és a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenység kapcsolódási pontjait, az együttműködések formáit, módjait.

Végezetül a kutatási eredmények kiértékelésére támaszkodva összegzem a sajátos nevelési igényű tanulók ellátásával összefüggő – szakmai fejlődést, megújulást, tudatos tervezőmunkát igénylő – jövőbeni kihívásokat.

1.1 Hipotéziseim

(H1) A Somogy Vármegyei Szakszolgálat Székhelyintézmény továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenysége dinamikus fejlődést mutat

(H2) Az országos statisztikai adatokhoz hasonlóan a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményének nyilvántartási adatai is változásokat jeleznek a sajátos nevelési igényű tanulók diagnosztikai kategóriáiban, ami jövőbeni kihívásként innovatív elgondolásokat igényelnek a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenységet végző szakemberektől

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 Nemzetközi kitekintés

Nemzetközi szervezetek (pl.: WHO, UNESCO, OECD), valamint az Európai Unió (Európai Bizottság, Eurostat) több mint két évtizede monitorozza azokat a pályaorientációt befolyásoló adatokat, melyek elemzésére épített célok-stratégiák (Council of the European Union, 2008a) megvalósításának eredményeként elérhető a sikeres életút-támogatás, karriertervezés. A témával foglalkozó szakemberek több tudományág bevonásával, különböző szempontokból (történetileg, vertikálisan, horizontálisan, dinamikáját tekintve stb.) vizsgálták/vizsgálják a pályaorientáció kérdésköreit. A pályaorientáció fejlődéstörténetének áttekintése közben gyakran találkozunk Super nevével, az általa kidolgozott életpályafejlődési modellel (Szivárvány modell), mely a pályaválasztást már egész életen át tartó folyamatként jellemzi, és fejlődési szakaszokhoz köti (Kenderfi, 2011). A tudás, mint érték megjelenésével, a 2000-es években újabb pályaelméletek, fogalmak, értelmezések jelentek meg a terminológiában. Ezek közül az egész életén át tartó tanulás (LLL-lifelong learning; I. European Council of the European Union, 2008a), valamint az ehhez rendelhető szolgáltatások összességét is magában foglaló életút-támogatás (LLG-lifelong guidance; I. Council of the European Union, 2008b) - mely 2004-től datálható - alapvető, ma is használt szakkifejezések (Borbély-Pecze és munkatársai, 2020). 2006-ban a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) megfogalmazta az életpálya-tanácsadás szerepének főbb pontjait. A 2007-ben megalakuló Európai Pályaorientációs Szakpolitikai Hálózat (ELGPN), az ILO állásfoglalása alapján szélekkörű együttműködések mentén tevékenyen hozzájárult a pályaorientáció fejlesztéséhez (Suhajda, 2017). A folyamatosan változó világunkban előtérbe kerül a rugalmasság és biztonság egyensúlyának megteremtésének igénye, mely a foglalkoztatás új formáinak megvalósulása mellett is biztosítja az egyén (munkavállaló) védelmét (Sultana, 2012a). A globalizáció, egyre gyorsabb technikai fejlődés újabb és újabb kihívásokat, megoldandó problémákat jelentenek a ma emberének, a felnövekvő generációknak. A közeljövőben az Európai Unió tagállamainak, minden oktatási rendszerének olyan mértékű átalakítására lesz szükség (OECD Oktatás 2030 projekt, illeszkedve az ENSZ globális fenntartható fejlődés céljaihoz), melyben a tanulók elsajátítják mindazon kompetenciákat - az önrendelkezés és céltudatosság mellett - melyek elengedhetetlenek életük alakításához, a sikeres társadalmi integrációhoz (The future of education and skills Education 2030).

Az ENSZ Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezményének elfogadásától (2006), az Európai Unióban kiemelt figyelmet fordítanak a fogyatékos személyek teljesértékű életre való esélyének megteremtésére. A korábbi (2010-2020), valamint az új (2021-2030) Fogyatékoságügyi Stratégia iránymutatásai alapján, rendszerfejlesztő projektek keretében valósulnak meg a fogyatékos személyek oktatási-, munkaerőpiaci helyzetének javítását, foglalkoztatási rátájuk növelését, az egyenlő bánásmód biztosítását elősegítő célkitűzések.

2.2 A pályaeorientáció hazai értelmezései

A témával foglalkozó szakemberek publikációit áttekintve, a pályaválasztás szó alkalmazása 1960-as és az 1990-es évek között időszakra jellemző, míg a pályaeorientáció fogalmi használata - a nemzetközi trendekkel összhangban - az 1990-es évekre tehető. Kezdetben a pályaválasztás a pályadöntést, szakmaválasztást megelőző egyszeri alkalom volt. Ezzel szemben a döntések sorozatából álló pályaválasztási folyamatot a szakirodalom már pályaeorientációnak definiálja, amit az 1995-ben megjelenő Nemzeti Alaptanterv is tartalmaz (Kenderfi, 2011; 2012). A 2020-as NAT-ban pedig nem egyszeri alkalomként, hanem az 1-12. évfolyamon átívelő intézményi feladatként jelenik meg. Korszerű értelmezésben pályaeorientációnak hívjuk mindazon szolgáltatások összességét, melyek támogatják az egyént a képzési és munkaerőpiaci döntéseinek meghozatalában, életkorra és életszakaszra tekintet nélkül (Cserti-Szauer, 2021). Az életutató-támogató pályaeorientáció (lifelonge guidance) elemző leírására doktori értekezésében Borbély-Pecze Tibor Bors (2010) vállalkozott. Napjainkra jellemző változó társadalmi-gazdasági környezetben a pályaeorientáció támogatására - humánszolgáltatás keretében - egyre nagyobb igény mutatkozik. A humánszolgáltatások jellemzőire vonatkozóan Szilágyi Klára 2000-ben az alábbi megállapításokat tette: ügyfelekre szabott életpályaszemléletű – folyamatelvű – támogató jellegű tevékenység, mely igazodik az egyén igényeihez (Suhajda, 2012).

2008-tól a Nemzeti Pályaeorientációs Tanács, 2012-től a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács (NSZFT) kiemelt célja volt a tanulás és a munka világa, valamint az a professzionális tanácsadó rendszer összekapcsolása. Munkájuk eredményeként az előbbiekben említett három szektor integrálásával, 2010-ben elindult a Nemzeti Pályaeorientációs Portál (NPP) működése, mely jelentős mérföldkőnek számít a hazai pályaeorientáció fejlődéstörténetében. Jelenleg a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal által működtetett pályaeorientációs portál –

módszertani központ (<https://palyaorientacio.nive.hu>) az általános iskolások, középiskolások, felnőttek, szülők, szakemberek számára hatékony segítséget nyújt a pályorientáció különböző témáiban (pl.: hírek-rendezvények, kérdőívek, szakmaleírások, videótár).

A pályorientáció támogatása, az életpálya-építési kompetenciák (career management skills) fejlesztése - a Nemzeti köznevelési törvény által - szabályozott feladattá vált a köznevelési intézményekben is. Az Európai Unió által megfogalmazott kulcskompetenciák mentén a Nemzeti Alaptantervben (NAT2020) meghatározásra kerültek azok a területek, melyek fejlesztése fontos a tanítás-tanulás folyamata során (Tajtiné, 2021).

„Kompetenciák (NAT2020):

- *A tanulás kompetenciái*
- *A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)*
- *A kommunikációs kompetenciák*
- *A matematikai, gondolkodási kompetenciák*
- *A személyes és társas kapcsolati kompetenciák*
- *A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság ompetenciái*
- *munkavállalói, innovációs és vállalkozó kompetenciák.*” (Tajtiné, 2021:8)

A pályorientáció, illetve a későbbi továbbtanulási, pályaválasztási döntések meghozatala szempontjából a digitális kompetencia, a személyes, a szociális és a tanulás elsajátítására vonatkozó, valami a vállalkozói kompetencia fejlesztése kiemelten fontos feladata a köznevelési intézményeknek.

Az iskolai pályorientációs munka támogatása, a pályaválasztás segítése - az MTMI-területek (matematika, természettudományos, informatikai és műszaki) iránti érdeklődés felkeltése - érdekében az általános iskola 7-8., valamint a középiskolák 10-12. évfolyamos tanulói részére új online mérőeszköz került kidolgozásra, melyet Oktatási Hivatal 2021 júniusa óta működtet (<https://pom.oktatas.hu/>).

3. FOGALOMMAGYARÁZAT

Dolgozatom témájához kapcsolódóan szükségesnek tartom az alábbi fogalmak tisztázását.

3.1 Sajátos nevelési igény (SNI)

A Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényben (továbbiakban: Nkt.) jelent meg a kiemelt figyelmet igénylő, azon belül különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók fogalma, melyhez az alábbi három ellátotti kör tartozik:

- a) **sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek, tanulók;**
- b) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) gyermekek, tanulók;
- c) kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók csoportja.

A Ktv. 4. § 25. pontja részletesen tartalmazza a sajátos nevelési igény (SNI) meghatározását, mely szerint sajátos nevelési igényű „*az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd*” (Nemzeti köznevelésről szóló 2011. CXC. törvény 4.§ 25.)

„*A szakképzésről szóló 2019. évi LXXX törvény (a továbbiakban: Szkt.) 7. § 5. pontjában meghatározottak szerint sajátos nevelési igényű vagy fogyatékkal élő személy: az a tanuló, illetve képzésben részt vevő személy, aki az Nkt. szerinti szakértői bizottság vagy rehabilitációs hatóság szakvéleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi – látási, hallási –, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral – súlyos tanulási, figyelem-, vagy magatartás.-szabályozási zavarral – küzd.*” (Különleges bánásmódot igénylő (sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő) tanulók részvétele a középfokú felvételi eljárásban, 2023:1)

A sajátos nevelési igény megállapítására vonatkozó - járási és vármegyei szintű - szakértői vizsgálat eljárásrendjét, a szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit a 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet és mellékletei (2-3.számú) szabályozzák.

3.2 Tanulási zavar

Az egyéb pszichés fejlődési zavar egyik formája a súlyos tanulási zavar, ami gyűjtőfogalom.

Tanulási zavarok kategóriájába tartozó diagnózisok röviden:

- diszlexia: Az olvasási készségek fejlődésének szignifikáns és meghatározott elmaradása. Az olvasási, valamint az olvasásértési készség egyaránt sérült.
- diszgráfia: Az írás grafomotoros jellemzőinek zavara (alaki diszgráfia).
- diszortográfia: A helyesírási készség zavara, mely gyakran társul diszgráfiával, de önálló megjelenési formában is megjelenhet.
- diszkalkulia: Az aritmetikai készségek (számtani műveletek végzésének) zavara. A különböző számtani műveletek, matematikai jelek, kifejezések, szabályok megértésének, a számjegy, számkép felismerésének, egyeztetésének, grafikus ábrázolásának, a számok sorrendiségének, számneveket szimbolizáló vizuális alakzatok azonosításának nehézsége (BNO-10 Zsebkönyv, 2004).

A tanulási zavarok megjelenési formájukat tekintve változatos képet mutatnak. Normál zónán belüli intellektuális képességek mellett, az olvasási, írási-helyesírási, számolási zavar együttes fennállása is előfordulhat (BNO-10 Zsebkönyv, 2004).

3.3 Figyelemzavar

A figyelemzavar kategóriájához tartoznak a figyelemhiányos és a hiperaktivitás zavar diagnózisok, külön-külön vagy együttes megjelenési formában. Mindkét terület esetében az észlelt, megállapítást alátámasztó tünetek (pl.: részletek való odafigyelés problémája, nem követi az instrukciókat, nem fejezi be időre a feladatait, nehézségei vannak a feladatok, tevékenységek megszervezésében, elhagyja, elveszti iskolai felszerelését, tanszereit, fokozott mozgásigény mutatkozik, rohangál, ugrál, sokat beszél, gondja van a várakozással, félbeszakít másokat stb.) legalább hat hónapig fennállnak (BNO-10 Zsebkönyv, 2004).

3.4 Magatartászavar

Jellemzői a dacos, szabályokat áthágó, disszociális, romboló magatartás-megnyilvánulások, állatokkal, emberekkel, vagy tárgyakkal szembeni durva bánásmód, melyek legalább hat hónapig fennállnak. Része lehet egy meglévő pszichiátriai diagnózisnak is (BNO-10 Zsebkönyv, 2004).

4. SOMOGY VÁRMEGYEI PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT

4.1 Intézménybemutató

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat (régábbi nevén Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat) országos szintű átszervezést követően, 2013. 09. 01-én alakult meg. Az átalakítás célja egy áttekinthető, egységes profilú, vármegyei (megyei) hatáskörű, hatékony feladatellátási munkát végző Intézmény létrehozása volt, melynek feladata a szülő és a pedagógus nevelő munkájának, valamint a nevelési-oktatási intézmény hatékony segítése (Nkt.18.§ (1)). A szakszolgálati tevékenységek közül a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás kizárólag vármegyei szinten jelenik meg (Nkt. 18.§ (2)).

Járási szinten a pedagógiai szakszolgálat által ellátandó feladatok közül az alábbiak biztosítottak:

- gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás
- szakértői bizottsági tevékenység (járási szintű)
- nevelési tanácsadás
- logopédiai ellátás
- továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás
- konduktív pedagógiai ellátás
- gyógytestnevelés
- iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás
- kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása

A székhelyintézményben működik a vármegyei szakértői bizottság, valamint a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás. A két terület szakmai munkája szorosan összekapcsolódik a sajátos nevelési igényű tanulók pályaeorientációjának segítségével.

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat szakértői bizottsági szakmai és koordinációs főigazgató helyettese (vármegyei szakértői bizottság vezetője) szakmailag irányítja, koordinálja mint a szakértői bizottsági tevékenység (járási szintű, vármegyei szintű), mint a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenység feladatvégzését. A pszichológus, gyógypedagógus munkakörben dolgozó szakemberek különböző munkaközösségekhez (pl.: diagnosztikai, tehetség) csatlakozva, bővítik ismereteiket, új eszközök, illetve eljárások bevezetésében vesznek részt, megosztják tapasztalataikat.

5. SZÉKHELYINTÉZMÉNY SZAKFELADATAI

5.1 A Vármegyei Szakértői Bizottság tevékenysége

1. A *szakértői* tevékenység magában foglalja az állapotmegismeréshez, valamint a felülvizsgálatokhoz tartozó (folyamatdiagnosztikai) eljárásokat.

Ezekben belül értjük:

- a komplex (gyógy)pedagógiai – pszichológusi – orvosi vizsgálatok végzését,
- a sajátos nevelési igény megállapítására, illetve kizárására irányuló komplex állapotmegismerést lehetővé tevő vizsgálatok lefolytatását,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek - rendeleti előírások szerinti - felülvizsgálatainak végzését,
- a gyermek/tanuló különleges bánásmód keretében történő többlétszolgáltatásaira történő javaslattételt.

2. A *rehabilitációs* tevékenységhez köthetően javaslatot tesz:

- a sajátos nevelési igényű gyermek/tanuló intézményes elhelyezésére, az ellátás módjára, formájára, időkeretére, az ellátást biztosító szakember/szakemberek végzettségére,
- egyes tantárgyak, tantárgyrészek értékelés és minősítése alóli mentesítésére, segédeszközök használatának engedélyezésére,
- meghatározza a tankötelezettség teljesítésének módját.

3. A fejlesztő/rendszerfejlesztő tevékenysége keretében:

- a kliens szükségleteihez igazodva - jogszabályi előírásoknak megfelelően, a Szakértői vélemény részeként - részletes fejlesztési tanácsokat és további javaslatokat fogalmaz meg,
- pedagógiai, pszichológiai, gyógypedagógiai tanácsadást végez. (Zsigmondné, 2020)

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottsága jelenleg a mozgásszervi fogyatékos, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő tanulók sajátos nevelési igényének megállapítására jogosul.

5.2 Továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás

A Nemzeti köznevelési törvény 18. § (2) bekezdés e) pontjában megjelölt továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás tevékenységhez köthető feladatokat a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló 15/2013. EMMI rendelet 26. § szabályozza.

A rendeleti előírásoknak megfelelően – a szakmai protokoll iránymutatásai szerint – az alábbi munkát végzi:

1. Iskolaválasztás ajánlása érdekében – személyes adottságok és érdeklődés figyelembe vételével – *szakszerűen vizsgálja a tanuló adottságait, irányultságát.*
2. A tanuló pályaválasztásának támogatása érdekében – egyéni tulajdonságait és a foglalkozási lehetőségeket figyelembe véve – *tájékoztatást ad. Kapcsolatot tart, pl.: a foglalkoztatási pályaválasztási tanácsadóval, tehetséggondozó hálózattal.*
3. A tanácsadó *javaslatokat tesz* a szülők, érintett pedagógusok bevonásával, véleményük ismeretében, a tanuló meghallgatása (esetleges vizsgálata) alapján.
4. *Segíti az iskolai pályaorientációs tevékenységet* tájékoztatással (pedagógiai, pszichológiai, egészségügyi), valamint kiadványokkal. (Pedagógiai szakszolgálatok működéséről szóló 15/2023 (II.26.) EMMI rendelet 26. §)

Ellátási körzete - a vármegyei szakértői bizottsággal összhangban - Somogy vármegye egész területe.

6. INNOVÁCIÓS FOLYAMATOK

A 2013-as országos szintű átszervezést követően – melynek célja a szakmai munka hatékonyabbá tétele, a szolgáltatások hozzáférhetőségének, feltételeinek, tartalmának egységesítése volt – valamennyi pedagógiai szakszolgálati feladatot (köztük a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenységet is) a fejlesztési lehetőségek meghatározása mellett, új alapokra kellett helyezni. A folyamatos ellátás biztosítása mellett, az első 5 évünket a szakmai fejlődés, továbbképzéseken való részvétel igénye (pl.: Pályaorientációs konzulens és Nemzeti Pályaorientációs Portál Felhasználó 30 órás továbbképzés, Továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadás pedagógiai szakszolgálatoknál 30 órás pedagógus-továbbképzési program stb.), a kapcsolatépítés (intézményekkel, pályaválasztási tanácsadást végző szervezetekkel, szakemberekkel), tapasztalatszerzés, jó gyakorlatok átvétele jellemezte. A köznevelési intézmények közül - a továbbtanulásban, pályaválasztásban leginkább érintett korcsoportokra tekintettel (7-8., 10-12. osztály) - általános iskolákkal, középiskolákkal alakítottunk ki kétoldalú kommunikációt (hagyományos, illetve elektronikus formában - smpszpalyavalasztas@gmail.com), kiajánlottuk szolgáltatásainkat.

6.1 Pályázati forrás és egyéb fejlődési lehetőségek

A Kaposvári Tankerületi Központ 2018-ban induló EFOP-3.2.5-17-2017-00010 „Pályaorientáció megerősítése a köznevelési intézményrendszerben Szakszolgálati támogatottsággal” című projektje jelentősen hozzájárult a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenység dinamikus fejlődéséhez.

A projektbe - aminek kiemelt eleme a matematikai, természettudományos, informatikai és műszaki pályákhoz kapcsolódó képességek és kompetenciák fejlesztése volt - a Pedagógiai Szakszolgálaton kívül, a Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola és tagintézményei, valamint helyi cégek: Videoton-Elektro-PLAST Kft., Kométa'99 Zrt., SEFAG Erdészeti és Faipari Zrt. vett részt (Szigeti, 2021).

A pályázat kezdetén a szakfeladatot elemző dokumentumban (a szolgáltatás helyzetének vizsgálata, SWOT analízise stb. alapján) meghatározásra kerültek a fejlődés, fejlesztés lehetőségei.

„1. Tárgyi és személyi feltételek fejlesztése

- *Szakemberek részvétele 30 és 60 órás pedagógus továbbképző programokban*
- *Egy fő szakember tanácsadó pedagógus szakvizsgájának megkezdése*
- *Tárgyi feltételek javítása, bútorok, digitális és vizsgáló eszközök beszerzésével*
- *Intézményi honlap fejlesztésével az interaktív és online tanácsadási rendszer háttérének megteremtése*

2. Az életpálya-tanácsadói tevékenység strukturálttá és egységessé tétele

- *Hat jó gyakorlat adaptációjával a szakmai munka minőségének továbbfejlesztése*
- *Online tanácsadási rendszer protokolljának kialakítása*
- *Információs tanácsadási lehetőségek körének szélesítése*
- *Önismeret, pályaismeret fejlesztését biztosító programok bővítése, tematikák kidolgozása*
- *Szakma és pályaaorientációt bemutató kisfilmek készítése, terjesztése*
- *Továbbtanulási tájékoztató kiadványok szerkesztése, kiadása*
- *Az ágazati és ágazatközi együttműködés hálózati kiterjesztés*
- *Sajátos nevelési igényű tanulók egyéni átvezetésének támogatása” (Táskai, 2018:27)*

A projekt (2018-2022) megvalósítása során végzett tevékenységek, mely támogatták az innovációs folyamatot:

- *helyzetelemzés, szolgáltatások SWOT-analízise, fejlődési irányok, elemek meghatározása*
- *tapasztalatcsere, szakmai előadásokon való részvétel, előadások tartása*
- *szakmai eljárásrend összeállítása a tanácsadó rendszer működéséhez*
- *jó gyakorlatok kiválasztása, adaptáció előkészítése*
- *szakértői javaslatokat figyelembe véve koncepció kidolgozása*
- *önismeret-konfliktuskezelés tematikájának kidolgozása, csoportvezetés*
- *egyéni pályaaorientáció tematikájának összeállítása*
- *csoportos pályaaorientáció csoportos tematikájának összeállítása*
- *együttműködési formák kidolgozása (szakmai és szakmaközi együttműködések lehetőségei)*

- webfejlesztés főbb paramétereinek meghatározása, weboldal tartalmi elemeinek kidolgozása, webfejlesztés nyomon követése, tesztelése
- tájékoztató rövidfilmek tematikájának kidolgozása, együttműködés a filmek technikai megvalósítóival, a filmek összefoglalónak elkészítése
- jó gyakorlatok adaptációja, tapasztalatok leírása, korrekciója
- együttműködési fórum szervezése, vezetése, előadás vállalása
- esetmegbeszélő ülések szervezése, esetmegbeszélések kereteink belül témafeldolgozás, szupervízió
- online pályorientációs tanácsadás
- csoportos tanácsadások végzése a kidolgozott tematika alapján

A pályázat keretében az alábbi 6 jó gyakorlatok adaptációjára került sor:

1. Fűrész István: „Pályára fel!”-Társasjáték a számítógéppel támogatott egyéni pályatanácsadás előkészítéséhez
2. Dr. Benczéné Csorba Margit: A pályaválasztási tanácsadás szerepe a pályorientációs tevékenységben
3. Dr. Kenderfi Miklós: Pályorientációs csoportfoglalkozás során alkalmazható új feladattípusok, különös tekintettel a hátrányos helyzetű fiatalok célcsoportjára
4. Gurdonné Kovács Helga: Háromalkalmas csoportos pályatanácsadás
5. Fűrész István: Mindenki szem a láncban. A közismereti tantárgyak lehetőségei a pályorientáció szolgálatában.
6. Hujber Tamásné: TÉT- Tanulói életút támogató program (Szigeti, 2021)

Pályázati forrásból a tanácsadó szobák festése és a tetőtéri rész klimatizálása mellett, tárgyaink felszereléseink (pl.: bútor, informatikai eszközök stb.) korszerűsödtek.

A szakmai-szakmaközi tapasztalatcseréken túl tanfolyamok keretében alkalmunk volt szakmai tudásunk, kompetenciáink bővítésére (pl.: Pályorientációs feladatok ellátásának módszertana pedagógusok számára 2019, Számítógéppel támogatott egyéni pályorientációs tanácsadás 2020, Fiatalok pályorientációját támogató online felkészítés 2020).

A csoportos számítógéppel támogatott továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadásokhoz, a papíralapú kérdőíveinket (pl.: Foglalkozási érdeklődési teszt – általános iskolásoknak,

középiskolásoknak; Készségek, képességek – általános iskola, középiskola; Szabadidő mérleg – általános iskola, középiskola; Tantárgyi érdeklődés - középiskola) átalakítottuk azonnali kiértékelést adó, excel kérdőívekké.

Egyéni tanácsadáshoz beszerzésre került egy általános és középiskolásoknak kidolgozott pályaaorientációs szoftvercsomag, melyet a Székesfehérvári Szakképzési Centrum 2015-2017 között dolgozott ki.

A programcsomag három részből áll, melyhez egységes tanári és tanulói útmutató munkafüzet is tartozik. A tanácsadó a folyamat során mindvégig segíti a tanulót a fogalmak értelmezésében. Az egyes szoftverek rövid bemutatása:

1. POT – „Akkor mi legyek?": A program 8 kérdőíve a reális önismeret megszerzése mellett, a pályaeérdeklődést is vizsgálja. Az önismeret 1-2., a temperamentum 1-2., a pályaeérdeklődés, valamint a komplex kérdőív 13 év feletti tanulók esetében ajánlott. A társadalmi érdeklődés és a társadalmi érdeklődés 1. kérdőívek kitöltése a 16 év feletti korcsoportnak javasolt.
2. HP – „Hogyan tovább?": Személyes megközelítést biztosítva fókuszál a pályaismeretre. 8 db strukturált kérdőívből áll. Az ajánlott korosztály: 13 év feletti tanuló.

A kérdőívek témái:

- munkakörnyezet
 - tevékenység alapú érdeklődés
 - tevékenység alapú érdeklődés kiválasztással (témaszűkítéssel)
 - munkaterület
 - temperamentum
 - temperamentum direkt
 - tantárgyakhoz való viszony
3. Choices (magyar verzió): A program a tevékenység alapú érdeklődés megismerése által alkalmas szakmacsoport ajánlásra, szakmakeresésre. A grafikus megjelenítés, szöveges magyarázat a tanulók számára – kiegészülve a tanácsadói értelmezéssel – könnyen érthető. A komplex alkalmazásba bevihetők a programcsomag első két részének személyes információi, ami lehetővé teszi a tanulók számára leginkább ajánlott pályák kiszűrését. (Fűrész-Kulcsár, 2020)

A projekt egyik elemeként, 2021-ben a pályaaorientációs folyamatot támogató pedagógusok számára információs kiadványt állítottunk össze („Módszertani kiadvány/segédlet sajátos nevelési igényű tanulók pedagógusai számára”), melyben összefoglaltuk azokat a hasznos információkat, melyek, hatékonyan hozzájárulhatnak a sajátos nevelési igényű tanulók sikeres pályaválasztásához.

Jelzettekén kívül fontos megemlíteni, hogy intézményünkben jelenleg két fejlesztő – innovatori tevékenységre fókuszáló (2020-ban készített) mesterpedagógus program megvalósítása is zajlik, melyek elemei teljesülése által szakmai munkánk szintje tovább növekszik.

- A Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadás tevékenységének a megújítása, ezen belül a tanulásban akadályozott (enyhe értelmi fogyatékos), külön nevelésben részesülő tanulók pályaaorientációs folyamatát segítő tevékenységek kidolgozása
- A Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottság fejlesztésre vonatkozó tanácsadási gyakorlatának megújítása, módszertani útmutató kidolgozás

A könnyen érthető kommunikáció (KÉK) módszerével kidolgozott önjellemző kérdőív (Jezerniczky, 2020) - melynek alkalmazása az enyhe értelmi fogyatékos tanulók egyéni/csoportos, személyes/online helyzetben történő továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadása során már megtörtént - tanácsadási tapasztalataim alapján, a beszéd-fogyatékos (beszédmegértés zavarával küzdő), valamint autista tanulók egyéni tanácsa során is eredménnyel használható.

Véleményem szerint a folyamatos szakmai megújulási igényünket jelzi az is, hogy a MATE Pályaaorientáció szakterületen pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szakján 4 fővel képviseljük intézményünket.

7. A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK PÁLYAORIENTÁCIÓS TÁMOGATÁSA

7.1 Együttműködések a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás során

2013. szeptember 1-től a székhelyintézmény számára új feladatként került meghatározásra a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás tevékenység. Az első két évben, a jelenleg is érvényes protokoll (2015) megjelenéséig elsődleges feladat volt a dokumentáció és az eljárásrend kidolgozása, valamint az együttműködési lehetőségek kialakítása. A szakfeladatot kezdetben a szakértői bizottsági munkát is végző pszichológus, valamint gyógypedagógus kollégák végezték. A 2017-2018 tanévtől a szolgáltatásaink kiajánlására, az ellátotti létszám növelésére fókuszáltunk, amiben jelentős szerepe volt az önálló státusz betöltésének, az óraszámok emelésének. A sajátos nevelési igényű tanulók esetében a családok terheinek csökkentése érdekében törekedtünk/törekszünk a pályaválasztási tanácsadást a felülvizsgálata napjára tervezni, így a két székhelyintézményi tevékenységet sikerül egybekötni. Ennek igényét az iskolák/szülők/törvényes képviselők a Szakértői vélemény iránti kérelemben, vagy az egyéni tanácsadást igénylő jelentkezési lapon, esetleg emailben jelezhetik.

Megalakulásunktól a szakértői bizottsági, illetve a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenységek végző szakemberek között, szoros, támogató szakmai együttműködés alakult ki. A főállású tanácsadó kolléganő kivételével minden tanácsadó pedagógus rendelkezik gyógypedagógusi végzettséggel. A jelenleg fizetés nélküli szabadságon tartózkodó klinikai szakpszichológus kollégánk, ugyanúgy, mint a gyógypedagógusok, több éves tapasztalattal rendelkezik a diagnosztika területén. Valamennyi szakember jól ismeri és használja a képességek, érdeklődési területek stb. feltérképezésére alkalmazható eszközöket, tesztekét. A szakértői véleményekben megfogalmazott fejlesztési tanácsainkkal és további javaslatainkkal igyekszünk támogatni az egyéni igényeknek megfelelő fejlesztő/terápiás munkát. Ezzel is elősegítve a sikeres iskolai bevényt, a sajátos nevelési igényből adódó hátrányok leküzdését. Mindezekkel támogatjuk az általános iskola→középiszkola - jó intellektuális képességek, megfelelő motiváció, hatékony tanulástechnikák kialakulása, kedvezmények, támogatások biztosítása mellett - középiszkola→felsőoktatás közötti átmenetet.

A szakértői bizottsági és a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás tevékenység együttműködési lehetőségei a sajátos nevelési igényű tanulók pályaeorientációjának támogatása során:

- kéthetente rövidebb, a hónap első szerdáján hosszabb szakmai megbeszélés, melyen mindkét terület aktualitásai szerepelnek, az éves munkatervben megfogalmazott a belső továbbképzési igények megvalósulnak
- esetmegbeszélések, teammunka (folyamatos)
- egyéb pedagógiai szakszolgálati tevékenységek ajánlása
- a kliens érintő egészségügyi probléma esetén, a szükséges szakorvoshoz/foglalkozás-egészségügyi orvoshoz irányítás
- szakértői vizsgálat tapasztalatai alapján, továbbtanulási, pályaválasztási szolgáltatásunk ajánlása, jelentkezési lap kitöltésében való segítségadás
- információs tanácsadás (mindkét szakfeladat ellátása során)
- szakmai továbbképzéseken, konferenciákon, rendezvényeken való együttes részvétel

Főállású tanácsadó pedagógus kolléganőnk a szakértői bizottsággal való szoros szakmai, illetve munkakapcsolatának köszönhetően, nagy gyakorlatra tett szert a sajátos nevelési igényű tanulókkal, illetve családjaikkal történő foglalkozás, kommunikáció, hatékony támogatás terén. Mindez annak is köszönhető, hogy (adminisztratív feladatokat ellátva) aktívan rész vesz a helyszíni felülvizsgálatokban, megismeri az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények „világát”, személyes kapcsolatot épít/ápol az ott dolgozó szakemberekkel. A továbbtanulási, választási tanácsadáshoz köthető tevékenység kínálatunk ezáltal is elérhetővé válik, ezen sajátos nevelési igényű tanulók számára is.

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenység végzése során, a minél hatékonyabb támogató munka biztosítása érdekében, fontos a széleskörű együttműködés.

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás partnerei:

- kliensek: tanuló, szülő-törvényes képviselő (gyermekvédelmi gyámok)
→*szolgáltatásba bevont személyek*
- Somogy vármegye köznevelési intézményei (általános iskolák, gimnáziumok, szakgimnázium, technikumok, szakiskolák, szakképző iskolák), pedagógusok, iskolapszichológusok, pályaválasztási felelősök →*szolgáltatást segítő személyek*

- a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei → sajátos nevelési tanulók esetében a vármegyei szakértői bizottság szakorvosai, pszichológus, gyógypedagógus munkakörben dolgozó szakemberei
- Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási és Pályaválasztási Tagintézménye, Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálatok továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó tevékenységet folytató szakemberei (személyes/online szakmai találkozók/megbeszélések alkalmával, Pályaválasztási Tanácsadók Országos Együttműködési Oldalán működő levelezőcsoporton keresztül)
- Kaposvári és Siófoki Szakképzési Centrum (általuk szervezett programokba történő bekapcsolódás, pl.: Szakmák hete, Szakmák éjszakája)
- Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus Támogató Szolgálat, Pécsi Tudományegyetem Támogató Szolgálat (rendezvényeken való közös részvétel, pl.: MATE Karrier nap és Állásbörze, tájékoztató előadások szervezése, tartása, pl.: „SNI-vel a felsőoktatásba!” stb.)
- Somogy Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Foglalkoztatási-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály (Pályaválasztási rendezvények kapcsán, pl.: Pályaválasztási Kiállítás és Szakmabemutató rendezvény)
- Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara (munkánk támogatása tájékoztató kiadványokkal, rendszeres szakmai tapasztalatcsere, pl.: Szakképzés 4.0 bevezetéséről, a szakképzési rendszer alakulásáról)

7.2 Ellátási formák

7.2.1 Információs tanácsadás

Naprakész információk gyűjtésén, tájékoztató kiadványaink frissítésén alapuló, információ közvetítés, mely több csatornán megvalósuló tevékenység.

Információs tanácsadás formái:

- A szakértői bizottság váróhelyiségében a vizsgálatra érkező szülők számára külön faliújságon helyezzük el a továbbtanulási, pályaválasztási témájú plakátokat, tájékoztatóanyagokat, a szolgáltatásainkat bemutató (jelentkezés módját, elérhetőségeinket tartalmazó) szórólapot.

- Aktuális híreink, eseményeink intézményünk honlapján kívül, a főállású tanácsadó pedagógus által kezelt facebook oldalunkon (<https://www.facebook.com/SMPSZPalyavallasztas?locale=hu>) is elérhetők.
- A köznevelési intézmények számára - szolgáltatásaink kiajánlása céljából - a tanév kezdésekor, valamint a II. félév elején körlevelet küldünk.
- Az iskolaválasztás, iskolaváltás, pontszámítás, sajátos nevelési igénnyel kapcsolatos többletszolgáltatások, kedvezmények igénybevételére, a központi írásbeli felvételi eljárás szabályaira, egészségügyi akadályokra stb. vonatkozó kérdések megválaszolása érdekében, a személyes kontakton kívül, emailben, telefonon folyamatos elérhetőséget biztosítunk.
- Pályaválasztási rendezvényeken, kiállításokon, pályaaorientációs napokon, szülői fórumokon információs tevékenységeinket folyamatosan gyakoroljuk.

7.2.2 Csoportos tanácsadás

Csoportos tanácsadást általános iskolák, középiskolák igényelhetnek. Főként 7-8. osztályos tanulókkal találkozunk ezen alkalmakkor. A tanácsadást megelőzően minden esetben egyeztetünk az intézménnyel, kapcsolattartó pedagógussal a foglalkozás céljáról, időtartamáról, témájáról. A csoport igényeihez igazodóan egy (általában osztályfőnöki óra), vagy több egymás utáni tanórán támogatjuk a tanulók továbbtanulási, pályaválasztási döntését. Általános, továbbtanulással kapcsolatos információk (pl.: képzési rendszer, felvételi eljárás) ismertetését követően önkitöltős (feltételekhez igazodva papíralapú/számítógéppel támogatott) tesztek, kérdőívek, interaktív játékok segítségével támogatjuk az önismeret, pályaismeret fejlődését. A csoportos foglalkozások tervezése, lebonyolítása során külön figyelmet fordítunk az osztály/csoport sajátos nevelési igényű tagjaira. Csoportos keretek között is egyéni segítséget adunk a kérdőívek, tesztek kitöltéséhez (pl.: lassan olvasó, értési problémákkal küzdő diszlexiás gyermek esetében, a kérdések felolvasásával, szóban történő magyarázatával segítjük az önálló munkát).

7.2.3 Egyéni tanácsadás

A sajátos nevelési igényű tanulók leghatékonyabb támogatási módja az eltérő igényekhez, egyedi esetekhez igazodó egyéni tanácsadás. A komplex, interaktív folyamat során a kliensek szociális-családi háttérének, támogató-hátráltató tényezőinek feltérképezésén túl, lehetőség van

a tanulási képességek vizsgálatára, az önismeret, érdeklődés, pálya-, illetve szakmaismeret szintjének tesztekkel történő meghatározására. Az egyéni tanácsadás többnyire egyalkalmas foglalkozás a tanuló és a szülők/törvényes képviselő (gyermekvédelmi gyám) bevonásával, de lehetőséget biztosítunk többalkalmas tanácsadási folyamat igénybevételére is. Az egyéni továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás célja, hogy a kapott eredmények összegzését, javaslatok megfogalmazását követően a tanuló (a szülők támogató együttműködése mellett) képessé váljon a továbbtanulási, pályaválasztási döntés meghozatalára. Sajátos nevelési igényű tanuló esetében a döntés akkor válik megalapozottá, ha az önismeret szintje megfelelő, tisztában van képességeivel (erősségek, gyengeségek), reális továbbtanulási elképzelésekkel rendelkezik, ismeri a továbbtanulás során (sajátos nevelési igénye alapján, a Szakértői véleményben javaslatként szereplő) igénybe vehető kedvezményeket. Esetükben a továbbtanulási terv elkészítése hosszabb előkészítést, többszemponútú megközelítést igényel. A pályaválasztás, életpálya megtervezése során fontos, hogy tudja, ismerje a sajátos nevelési igényéből fakadó esetleges hátrányokat (pl.: a középfokú, felsőfokú felvételi eljárás során előforduló kizáró okokat, az egyes pályaterületeken való elhelyezkedést gátló tényezőket).

A közös nevelésben és oktatásban részesülő sajátos nevelési igényű tanulók egyéni továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadásának folyamata a kidolgozott (szakmai protokollnak megfelelő) egyéni pályaorientációs tematika alapján történik. Lépései megegyeznek a tipikus fejlődésű tanulók tanácsadási gyakorlatával, eltérések a módszerekben, a tanácsadó részéről szükséges fokozottabb támogatás biztosításában, a szülők nagyobb mértékű bevonódásában különbözik.

A sajátos nevelési igényű (azon belül tanulási zavarral küzdő) tanulók továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási folyamata során alapvető elvárás a tanácsadó személlyel kapcsolatban, hogy ismerje a tanulók általános jellemzőit (diagnózisuk alapján), értelmezni tudja a szakértői véleményekben szereplő információkat, adatokat.

Szakmai tapasztalataimon alapuló gondolat, vélemény: A súlyos tanulási zavarral (diszlexia, diszgráfia, diszortográfia, diszkalkulia) küzdő tanulók állapotuk alapján változatos képet mutatnak. A sajátos nevelési igény kategórián belül egyéb diagnózisokkal is együtt járhatnak (pl.: figyelemzavar, hiperaktivitás, magatartászavar, beszéd fogyatékoság stb.). Megfelelő beavatkozás, terápiás ellátás nélkül a tartósan fennálló tanulási kudarcok másodlagos pszichés eltérésekhez (pl.: szorongás tünetek, kényszeres cselekvések, emocionális és magatartási

problémák stb.) vezethetnek. Az átélt kudarc, sikertelenség, peremhelyzet következtében csökkent tanulási motiváció, alacsonyabb önértékelés, valamint alkalmazkodási probléma alakulhat ki. Mindezek tartós, hosszabb idejű megléte megakadályozhatják a későbbi sikeres társadalmi integrációt. Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók többször fáradékonyabbak az átlagosnál, nehezebben alkalmazkodnak a változásokhoz, aktivitási szintjük is eltérő. Az iskolai tanulás során teljesítmény-elmaradásaik miatt szükségük van a fokozottabb odafigyelésre, egyéni bánásmódra, segítségnyújtásra, pozitív megerősítésre. A kialakult másodlagos pszichés tünetek (pl.: önbizalomhiány, önértékelési probléma, szorongás, érzelmi labilitás, pszichoszomatikus panaszok), egyre több közös nevelésben és oktatásban részesülő sajátos nevelési igényű tanulónál/fiatalnál jelentkeznek, pszichológiai ellátásuk ezen problémák igazolódása esetén mindenképpen javasolt.

A sajátos nevelési igényű tanulóakra általánosságban jellemző a bizonytalanság, a nehezebb döntéshozatal, a végrehajtásban mutatkozó következetlenségek.

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás egyéni pályaaorientáció tematikáját, a tanácsadás menetét/folyamatát - saját szakmai tapasztalatokon alapuló gondolataimmal kiegészítve - az alábbi táblázat tartalmazza.

1. táblázat: Pályaaorientáció egyéni tematika (Forrás: Jezerniczkyne-Ódor-Zsigmondné, 2018 nyomán)

<i>A tanácsadás szakaszai</i>	<i>Célmeghatározás</i>
<p><u>Az kliens igényének meghatározása</u></p> <p><i>A beszélgetés célja, hogy a tanuló képes legyen önmaga helyzetét megfogalmazni. (A sajátos nevelési igényű tanulót célzott kérdésekkel támogathatjuk.)</i></p>	<p><i>A feltárt nehézségek és kérdések közül a beszélgetés eredményeként a tanácskérő képessé kell, hogy váljon arra, hogy kiemelje a számára fontos, adott keretek közt megoldásra váró problémát.</i></p>
<p><u>Állapot megismerése</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>családi befolyások felmérése</i> • <i>érdeklődési körök, szabadidős tevékenységek meghatározása</i> • <i>képességek a pályaválasztás szempontjából (erősségek és akadályozó, a döntést korlátozó</i> 	<p><i>A probléma szempontjából fontos információk részletesebb tisztázása, új (lényegi) információk megszerzésére törekvés.</i></p>

<p>tényező) – A Tanácsadó Naplóban szereplő kérdések segítségével támogatjuk az állapotfelmérést. Problémafeltáró-elemző kikérdezést alkalmazunk. A kapott információkat rögzítjük.</p>	
	<p><i>Az előzetes beszélgetés során feltárt információk alapján a tanácsadó pedagógus megtervezi a problémafeltárás és az állapot megismerés további lépéseit.</i></p>
<p><u>Tesztek, kérdőívek felvétele</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Munkamód kérdőív • Érdeklődési kérdőívek • Képességek kérdőívek • Érték kérdőívek • Intelligencia tesztek (A Vármegyei Szakértői Bizottság irattárában megtalálható korábbi Szakértői vélemények elemző áttekintése.) <p>Sajátos nevelési igényű tanuló állapotához, egyéni igényeihez igazodó fokozottabb tanácsadói támogatás (pl.: írásbeli kérdések felolvasása, magyarázata, „KÉK” módszerrel készült önismereti kérdőív alkalmazása stb.).</p>	<p><i>Mérőeszközök használata digitális (on-line) és papír-alapon egyaránt.</i></p> <p><i>Az eredmények és a kapott információk tükrében esetlegesen a probléma újradefiniálása.</i></p>
<p><u>Elemzés - szintézis</u></p> <p><i>„Leltárkészítés” történik, ahol az eddigi élettapasztalatok, az életút, az un. „reális adatok” számbavétele történik, fókuszálva az elért eredményekre és a hiányosságokra.</i></p>	<p><i>A kliens a tanácsadó segítségével a szülő bevonásával megoldási irányokat, utakat, problémamegoldó stratégiát állít fel.</i></p>

<p><i>Az munkafolyamat során összekapcsoljuk a személyes jellemzőket a realitásból nyert adatokkal.</i></p> <p>A tanácsadó szülőkkal-tanulókkal folytatott megfelelő kommunikációja rendkívül fontos. A problémaérzékeny - támogató hozzáállás elengedhetetlen a tanácsadás céljának eléréséhez.</p>	
<p><u>Megállapodás</u></p> <p><i>Cselekvési terv közös megalkotása.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>honlapok, tájékoztatók, a sikeres pályaválasztáshoz hozzájáruló rendezvények ajánlása</i> • <i>további információs tanácsadás</i> • <i>amennyiben szükséges, további szakemberek igénybevétele</i> <p>A pedagógiai szakszolgálat egyéb területeinek ajánlása, pl.: tehetséggondozás, nevelési tanácsadás; szakorvos, pszichológus szakember bevonása stb.</p>	<p><i>Az összes lehetséges megoldási mód figyelembe vétele és mérlegelése után a kliens döntést hoz, vagy kiválasztja a számára optimális probléma-megoldási módot.</i></p>

A sajátos nevelési igényű tanulók egyéni tanácsadását segíti a korábban már bemutatott együttműködési kapcsolatrendszerünk, különösképpen a vármegyei szakértői bizottsággal kialakult szoros munkakapcsolat. A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenységet folytató szakemberek - kompetenciahatáraik betartása mellett - rendelkeznek mindazon ismeretekkel és tapasztalatokkal, melyek szükségesek a sajátos nevelési igényű tanulók pályaaorientációjának hatékony támogatásához.

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat továbbtanulási, pályaválasztási tevékenysége valamennyi (vármegyei szakértői bizottság által is ellátott) tanuló (kliens) számára elérhető.

Az eddig ellátásba bevont tanulók (sajátos nevelési igény típusa szerint felsorolva):

- közös, illetve külön nevelésben és oktatásban részesülő enyhe értelmi fogyatékos tanulók (régebbi megnevezéssel: tanulásban akadályozott, újabb fogalomhasználattal: átfogó intellektuális képességzavarral küzdő)
- közös, illetve külön nevelésben és oktatásban részesülő egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók (ezen belül súlyos tanulási zavarral, figyelemzavarral és/vagy hiperaktivitással, magatartászavarral küzdő tanuló),
- közös, illetve külön nevelésben és oktatásban részesülő beszéd fogyatékos tanulók
- közös nevelésben és oktatásban részesülő mozgásszervi fogyatékos tanulók
- közös, illetve külön nevelésben és oktatásban részesülő autizmus spektrum zavarral küzdő tanulók

A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadást igénylő sajátos nevelési igényű tanulók közül többen, a pályaeorientációt, iskola-, illetve szakmaválasztást tovább nehezítő egészségügyi problémával (pl.: epilepszia, allergia, színtévesztés, tartós gyógykezelést igénylő állapotok stb.) küzdenek. Az ő esetükben a szakorvosi diagnózisok, vélemények ismeretében kiemelt figyelmet kell fordítani mindazon tényezőkre, amelyek fennállása a felvételi eljárásból - alkalmassági okok miatt - kizárást jelent. A tudatos, tervezett továbbtanulási, pályaválasztási döntéshez ezért is lényeges, hogy a szülők-tanulók-pedagógusok a megfelelő információkkal rendelkezzenek, illetve tudják/ismerjék a székhelyintézményünk által biztosított szolgáltatásokat, támogatási lehetőségeket.

8. SZÁMOK TÜKRÉBEN

8.1 Kutatásom módszerei

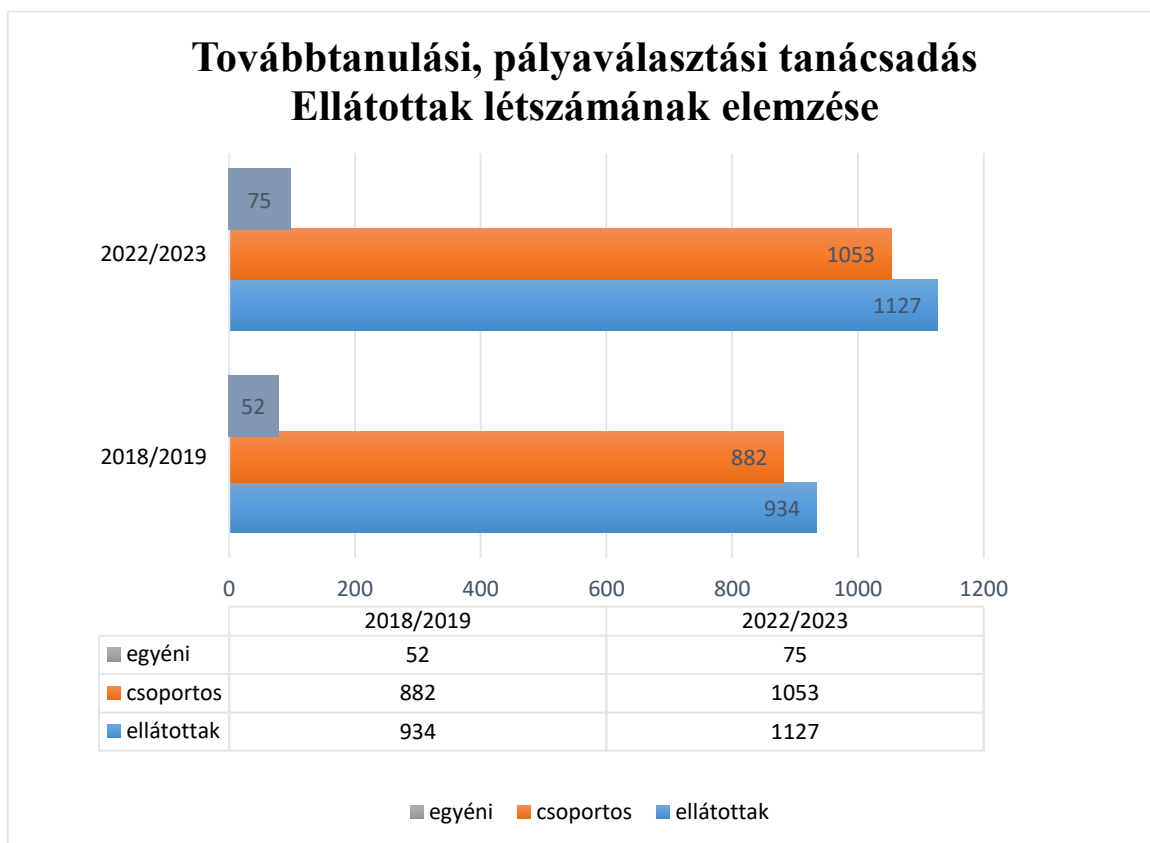
Kutatásom célja - hipotéziseim igazolása - érdekében, a szakirodalmak áttekintésén túl megismertem és elemeztem a székhelyintézményben rendelkezésemre álló dokumentumokat (pl.: pályázati anyagok, éves munkatervet, tanév végi beszámolókat, esetmegbeszélések, szakmai és szakmaközi megbeszélések jegyzőkönyveit stb.). A pályaeorientáció témájában íródott nemzetközi és hazai szakirodalom bemutatása során törekedtem a minél frissebb, aktuálisabb papíralapú, illetve elektronikus úton elérhető források megtalálására. A dokumentum-elemzésen, dokumentum-feldolgozáson kívül, szekunder adatok (Központi

Statisztikai Hivatal adatbázisa) feldolgozásával, nyilvántartásunk statisztikai adatainak - szakmai szempontok szerinti - elemzésével igyekeztem feltárni az összefüggéseket.

8.2 Ellátottak létszámának alakulása

Első feltételezésem (H1) szerint a Somogy Vármegyei Szakszolgálat Székhelyintézmény továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenysége dinamikus fejlődést mutat. Hipotézisem alátámasztásának leíró része dolgozatomban az innovációs folyamatokat bemutató fejezetben (6.) található. Szolgáltatásunk iránti igények növekedését úgy gondolom, hogy leginkább az ellátotti létszámok alakulásának vizsgálatával igazolhatjuk, ezért a 2018/2019-es és a 2022/2023-as statisztikai adatokat vetettem össze. Az adatok a Somogy Vármegyei Szakértői Bizottság tanév végi beszámolójának részét képező továbbtanulási, pályaválasztási tevékenység összesítő adataiból nyertem. A tanévek saját döntés alapján kerültek kiválasztásra. Szempontjaim: a teljes munkakör betöltését követő első tanév, és a jelen tanévet megelőző lezárt (teljes) tanév. A 2020/2021-es és a 2021/2022-es tanév ellátottakra vonatkozó adatai a Kormány koronavírus-járvány terjedése miatti döntése alapján, ami új (digitális) munkarend bevezetését jelentette valamennyi szakszolgálati területen, nem tekinthetők reálisnak. Az ellátottak létszáma ezen időszakban – jelzett, rajtunk kívülálló okok miatt – csökkent.

1. ábra: Ellátottak létszámának alakulása (Forrás: saját szerkesztésű diagram, 2024)

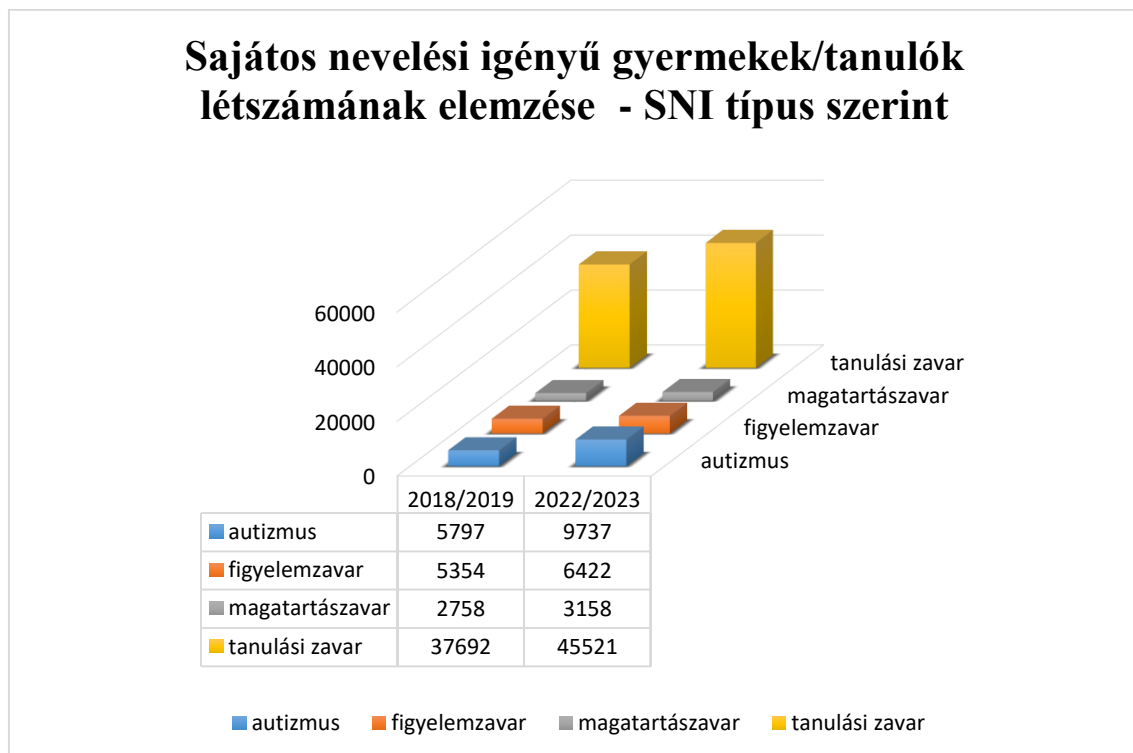
A kliensek (ellátottak) összlétszámát, valamint az egyéni és a csoportos tanácsban részesített tanulók létszámát tekintve is, pozitív irányú változás mutatkozik. A 2018/2019-es tanévet összehasonlítva a 2022/2023-as tanévvel, az ellátottak összlétszáma 193 fővel (21%), a csoportos tanácsadásba bevont tanulók létszáma 171 fővel (19%), az egyéni tanácsadást igénybe vevők létszáma 23 fővel (44%) növekedett. Az elemző értékeléshez kiegészítő információként megjegyzem, hogy a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenységet végző szakemberek óraszámában jelentős változás a vizsgált tanéveket tekintve nem történt, tehát az emelkedés hátterében nem humánerőforrás bővülés áll. Székhelyintézményünk továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás tevékenységének igénybe vétele a szülők/törvényes képviselők egyéni döntése alapján, jelentkezés útján történik. Ezek alapján, az is megállapítható, hogy a partnereinkkel történő kommunikációnk, szakmai együttműködéseink (pl.: a vármegyei szakértői bizottsággal történő összehangolt munkavégzés) hatékonyan működnek.

8.3 Jövőbeni kihívások

Tudományos elemzések szerint - csökkenő gyermek, tanuló létszám mellett - a sajátos nevelési igényű (óvodába, általános iskolába, középfokú intézménybe járó) gyermekek/tanulók létszáma növekedést mutat. Az egyes sajátos nevelési igény kategóriáit/típusai szerint eltérő mértékű változások figyelhetők meg (Mező-Mező, 2002).

A sajátos nevelési igényű gyermekek létszámadatainak vizsgálatára, ugyanúgy, mint a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás ellátotti adatainak vizsgálatánál is a 2018/2019-es és a 2022/2023-as tanéveket hasonlítottam össze. A sajátos nevelési igény típusa szerint (a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenység szolgáltatásait igénybe vevők körét is figyelembe véve) az egyéb pszichés fejlődési zavarral (tanulási zavarral, figyelemzavarral, magatartászavarral küzdő), valamint autizmus spektrum zavarral diagnosztizált gyermekek létszámában mutató változásokat kutattam. Az adatok kigyűjtésére, feldolgozására a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által közreadott „23.1.1.6. Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók számának fogyatékoság-típus szerinti” adatbázist használtam.

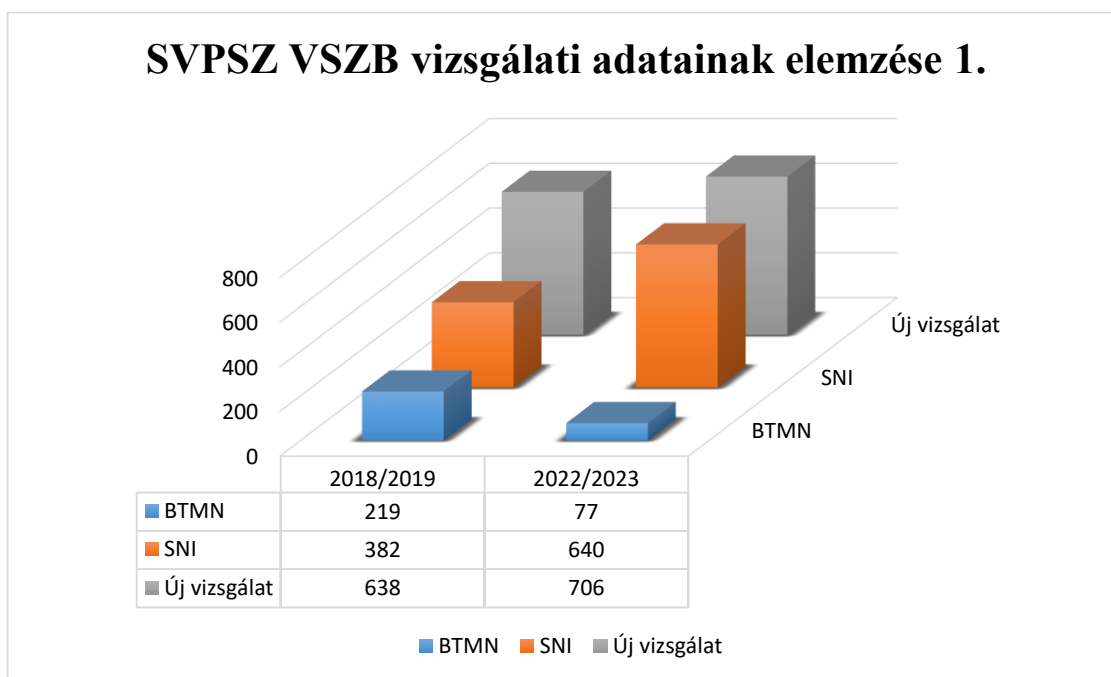
2. ábra: Sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók létszámának elemzése SNI típus szerint (Forrás: saját szerkesztésű diagram, KSH adatok felhasználásával, 2024)

Az országos adatokban, minden vizsgált sajátos nevelési igény kategóriában növekedés látszik. Legnagyobb arányban az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek/tanulók aránya változott (67,9%). A többi - összehasonlításba bevont - sajátos nevelési igény típusnál kb. 14-20% közötti növekedés tapasztalható (figyelemzavar: 19,9%; magatartászavar: 14,5%; tanulási zavar: 20,7%).

A KSH országos adatbázisából nyert adatok ismeretében, további összehasonlító vizsgálatot végeztem. A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottság új vizsgálatainak alakulását, továbbá a sajátos nevelési igény megállapítására vonatkozó számadatokat vettem össze.

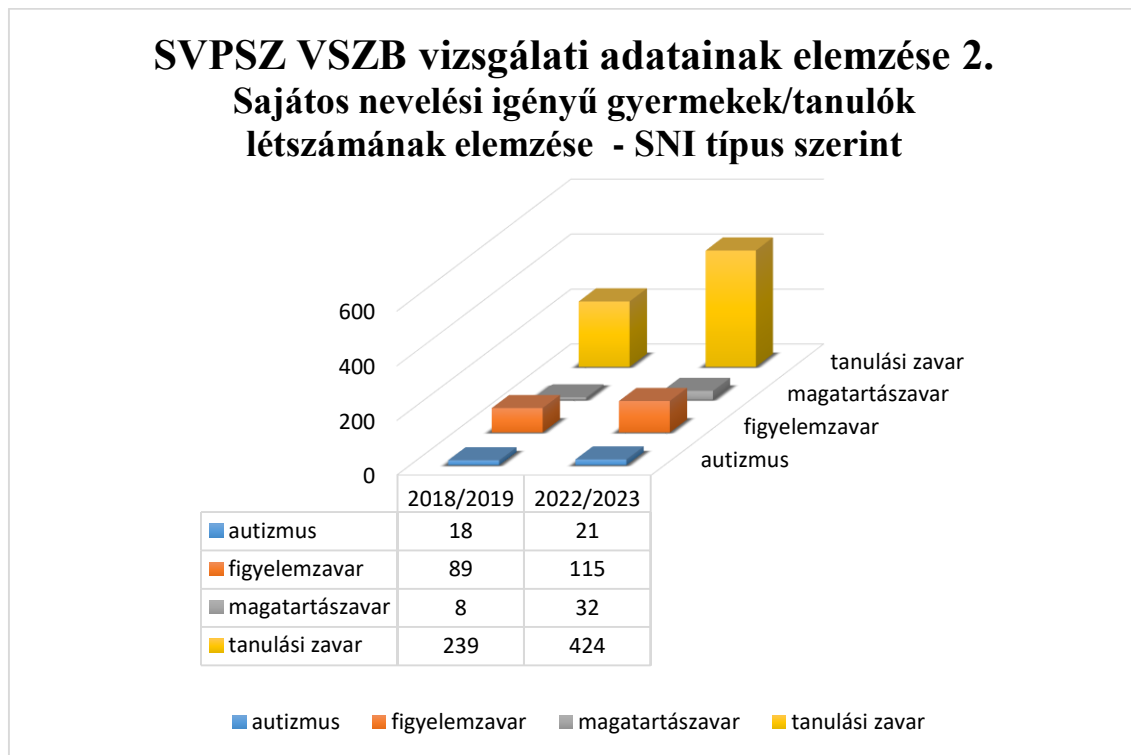
3. ábra: Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottság (SVPSZ VSZB) vizsgálati adatainak elemzése 1. (Forrás: saját szerkesztésű diagram, nyilvántartó program adatainak felhasználásával, 2024)

A köznevelési rendszerben ellátott sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók vizsgálatom alá eső minden típusánál (a KSH adatok szerint) jelentős növekedés mutatkozik. A vizsgált tanévek összehasonlítása szerint, az új (sajátos nevelési igény megállapítására vagy kizárására irányuló) vizsgálatok száma vármegyénkben szintén növekedést mutat. Az adatokat elemezve kitűnik, hogy az új vizsgálatok közül a 2018/2019-es tanévben 59,8%-ban, a 2022/2023-as tanévben 90,6%-ban igazolódott sajátos nevelési igény.

A statisztikai adatok elemzését (nyilvántartásunk szűrőfunkcióinak alkalmazásával) - az országos adatbázisból kigyűjtött szempontok szerint - kiterjesztettem a sajátos nevelési igény egyes kategóriáinak vizsgálatára.

4. ábra: Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottság (SVPSZ VSZB) vizsgálati adatainak elemzése 2. (Forrás: saját készítésű diagram, nyilvántartó program adatainak felhasználásával, 2024)

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottságának új vizsgálatait - egyes sajátos nevelési igény típusokra bontott adatait - összevetve minden területen kisebb-nagyobb emelkedés mutatkozik. Vármegyénkben, ellentétben az országos adatokkal, a legkisebb mértékben az autizmus spektrum zavarral diagnosztizáltak száma változott (16,6%). A figyelemzavarral küzdő gyermekek/tanulók létszámánál 29,2% emelkedés látszik. Nagyobb mértékű növekedés tapasztalható a tanulási zavarral diagnosztizáltak esetében (77,4%). Kiugróan magas arányban (300%) emelkedett a magatartászavarral küzdő gyermekek/tanulók létszáma.

Mindezen tendenciák a jövőre vonatkozóan újabb kihívást jelentenek a Székhelyintézmény számára. A továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás területén, a tanácsadást igénylő sajátos nevelési igényű tanulók száma várhatóan tovább növekszik. Az egyes típusokat tekintve

elmozdulások, arányváltozások várhatók (pl.: a figyelem-, illetve magatartászavarral küzdők számának „kirobbanó” növekedése). Mindez fokozott odafigyelést, megfelelő tervezőmunkát, innovatív szemléletet, szakmai fejlődési igényt vár el a sajátos nevelési igényű tanulók pályaeorientációját támogató valamennyi résztvevőtől, szakembertől.

9. ÖSSZEGZÉS

A sajátos nevelési igényű tanulók pályaeorientációjának támogatása - a hatékony továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás, a köznevelési rendszerbe, illetve később a társadalomba történő sikeres inklúzió/integráció megvalósulásának előmozdítása - kiemelten fontos feladata a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményének. Dolgozatom elkészítését - szakmai elhivatottságom - a vármegyei szakértői bizottsági, valamint a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenység keretében végzett összetett és változatos munkánk bemutatása motiválta. A pályaeorientáció kérdéskörével foglalkozó nemzetközi, illetve hazai szakirodalom áttekintésén kívül, fontosnak tartottam a fogalmak (sajátos nevelési igény, tanulási zavar, figyelemzavar, magatartászavar) magyarázatát, melyek keveredésével, helytelen használatával gyakran találkozom. Diplomadolgozatom készítése során első sorban a sajátos nevelési igényű (közös nevelésben és oktatásban részesülő, egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő) tanulók pályaeorientációját támogató szolgáltatásaink átfogó, részletes leírására törekedtem. Első hipotézisem - mely szerint a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadási tevékenysége dinamikus fejlődést mutat - igazolása érdekében ismertettem a vármegyei szakértői bizottsági, valamint a továbbtanulási, pályaválasztási tevékenység kapcsolódási pontjait, lehetőségeit, az elmúlt évek innovációs folyamatait. Statisztikai adatokon alapuló kutatásom összegző elemzése az ellátottak létszámának növekedését erősítette meg. A szolgáltatásainkat igénybe vevő kliensek száma, a 2018/2019-es, valamint a 2022/2023-as tanéveket vizsgálva emelkedett.

A sikeres pályaeorientáció támogatása széleskörű együttműködést igényel, ennek alátámasztása érdekében összegyűjtöttem partnereinket, röviden áttekintettem a kapcsolattartásaink formáit, színtereit.

Az országos statisztikai adatokhoz hasonlóan a Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményének nyilvántartási adatai is változásokat jeleznek a sajátos nevelési igényű

tanulók diagnosztikai kategóriáiban (főként a figyelemzavarral, valamint magatartászavarral küzdő gyermekek/tanulók létszámának emelkedése látszik), ami a jövőben szakmai kihívást jelenthet a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás tevékenység végzése során. Mindezen folyamatok fokozott odafigyelést, megfelelő tervezőmunkát, innovatív szemléletet, szakmai fejlődési igényt vár el a sajátos nevelési igényű tanulók pályorientációját támogató valamennyi részvevőtől, szakembertől.

A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményében - véleményem szerint - a sajátos nevelési igényű tanulók pályorientációjának hatékony támogatásához a feltételek adottak, további fejlődéshez, innovatív folyamatok elindításához lehetőséget újabb pályázati források biztosíthatnak.

IRODALOMJEGYZÉK

1. *A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelvei.* Oktatási Hivatal. Letöltés dátuma: 2023. 10. 15., forrás: https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok
2. *BNO-10 Zsebkönyv DSM-IV-TR Meghatározásokkal* (2004) Budapest: Animula Kiadó
3. Boncz I. (2015). *Kutatásmódszertani alapismeretek.* Prof. Dr. Boncz I. (szerk.) Pécs: Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar. Forrás: https://www.etk.pte.hu/protected/OktatasiAnyagok/%21Palyazati/sport/Kutatasmodszer_tan_e.pdf
4. Borbély-Pecze T. (2010). *Életút támogató pályaeorientáció.* Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/45497/Kd_11527.pdf?sequence=1
5. Borbély-Pecze T., Gyöngyösi K., Juhász, Á. (2022). Az életút-támogató pályaeorientáció a köznevelésben. A pályaeorientáció új szemlélete és a hazai helyzet. In: Borbély-Pecze T. (szerk.): *Pályaválasztás, Pályaeorientáció, pályaedukáció,* pp. 85–104. Letöltés dátuma: 2024. 04. 09., forrás: https://www.researchgate.net/publication/361951671_Palyavavalasztas_Palyaeorientacio_Palyaedukacio_ISBN_9786155048708_208_p
6. Borbély-Pecze T., Suhajda Cs., Kenderfi M., Tajtiné Lesó Gy., Juhász Á. (2020). Pályakonstrukció és pályaealkalmasság - Egyazon életpálya két olvasata. *Új Pedagógiai Szemle,* 70(9-10), pp. 13–33. Letöltés dátuma: 2024. 04. 13., forrás: <https://www.upszonline.hu/index.php?article=70091000>
7. Burányiné Rákóczi E., Kun Richárdné (2015). *A továbbtanulási, pályaeasztási tanácsadás szakszolgálati protokollja.* Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
8. *Council of the European Union.* (2008b). Letöltés dátuma: 2024. 03. 16., forrás: Draft Resolution of the Council and of the representatives of the Governments of the Member

States meeting within the Council on Strengthening Policies, Systems and Practices in the field of Guidance throughout life in Europe: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%209286%202004%20INIT/EN/pdf>

9. Cseri-Szauer Cs., Galambos K., Papp G. (2016). Pályaorientáció és életpálya-tevezés sajátos nevelési igényű fiatalok számára a hazai képzési gyakorlatban. *Iskolakultúra*, pp. 17–24. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: <https://edit.elte.hu/xmlui/handle/10831/75383>
10. Cserti-Szauer Cs. (2021). Fogyatékos diákok egész életutat támogató pályaorientációja mint empowerment folyamat. In: Perlusz A., Cserti-Szauer Cs., Sándor A. (szerk.): *Fogyatékos emberek a 21. századi magyar társadalomban*, Budapest: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar és A Gyógypedagógia Fejlesztésért Alapítvány, pp. 32–44.
11. Dr. Budavári-Takács I. (2012). Az önismeret és a döntések szerepe a pályaépítésben. In: Dr. Szilágyi K. (szerk.): *A pályaorientáció szerepe a társadalmi integrációban*, Budapest: ELTE TáTK, 2012, pp. 11–18. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: https://tatk.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagy_i_A_palyaorientacio_szerepe.pdf
12. Dr. Kenderfi M. (2011). *Pályaorientáció*. Szent István Egyetem. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: <https://docplayer.hu/4067071-Palyaorientacio-dr-kenderfi-miklos.html>
13. Dr. Suhajda Cs. (2017). *A pályaorientációs tevékenység változása és megvalósítása a köznevelésben a rendszerváltástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra* [Doktori Phd. értekezés]. Pécs. Letöltés dátuma: 2023. 12. 14., forrás: <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/16401/suhajda-csilla-judit-phd-2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
14. Dr. Suhajda Cs., Kovács M., Ercsey-Orbán M. (2022). *A szülők szerepe és lehetőségei a pályaorientáció folyamatában*. Budapest: Családbarát Magyarország Központ Nonprofit Közhasznú Kft. Letöltés dátuma: 2024. 04. 09., forrás: <https://csalad.hu/api/files/10484-a-szulo-k-szerepe-es-lehetosegei-a-palyaorientacio-folyamataban>

15. Dunás-Varga I. (2021). Az oktatásban való részvétel, a végzettség és a foglalkoztatás összefüggései, különös tekintettel a fogyatékosokkal élő személyek helyzetére. In: Perlusz A., Cserti-Szauer Cs., Sándor A. (szerk.): *Fogyatékos emberek a 21. századi magyar társadalomban*, Budapest: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar A Gyógypedagógia Fejlesztéséért Alapítvány, pp. 21–31. Letöltés dátuma: 2024. 03. 02., forrás:
https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/54881/Fogyat%C3%A9kos_szem%C3%A9lyek_a_21._sz%C3%A1zadi_magyar_t%C3%A1rsadalomban_A.pdf
16. Egyenlőségközpontú Unió: Stratégia a fogyatékosokkal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021–2030) Letöltés dátuma: 2024. 04. 04. forrás:
https://ertekvagy.hu/documents/35269/77600/CELEX_52021DC0101_HU_TXT.pdf/3b0bd12-17e4-909d-87c9-7c25da413238?t=1616586074756
17. *European Council of the European Union*. (2008a). Letöltés dátuma: 2024. 03. 16., forrás: Council Resolution on better integrating lifelong guidance into:
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/104236.pdf
18. Federics I. (2021). A pályaválasztási tanácsadás helye és szerepe a pedagógiai szakszolgálatok gyakorlatában. In: Tajtiné Lesó Gy. (szerk.): *Pályaorientáció, mint pedagógiai folyamat egy projekt szemszögéből*, Eger: Heves Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, pp. 16–28.
19. Európai fogyatékoságügyi stratégia 2010–2020. Letöltés dátuma: 2024. 04. 04. forrás:
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2010%3A0636%3AFIN%3Ahu%3APDF>
20. Fűrész I., Kulcsár Sz. (2020). Pályára fel! 1. Útmutató pedagógusoknak és családoknak. Prisma Sikertanoda Oktatási és Szolgáltató Kft.
21. Gebauer F. (2017). A Pályaválasztási Tanácsadó - ma. In: Gebauer F. (szerk.) *Változások-választások 50 éves a Fővárosi Pályaválasztási Tanácsadó*, Budapest: Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási és Pályaválasztási Tanácsadó Tagintézménye, pp. 35–58. Letöltés dátuma: 2023. 11. 22., forrás:
<https://palyavalasztas.fpsz.hu/download/valtozasok-valasztasok/>
22. Hegyi-Halmos N. (2018). *Mi a pálya? Az iskolai pályaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. Letöltés dátuma: 2023. 11.

https://www.eltereader.hu/media/2018/05/Hegy_Halmos_Mi_a_palya_READER.pdf

23. Jezerniczkné Boszkovics B., Ódor H., Zsigmondné Keszericze Zs. (2018). Pályaorientáció egyéni tematika - Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat. Kaposvár: Kaposvári Tankerületi Központ.
24. Kenderfi M. (2011). *Pályaorientáció*. Szent István Egyetem, Nemzeti Fejlesztési ügynökség
25. Kenderfi M. (2012). A pályaorientáció folyamatának korszerű értelmezése. In: Dr. Szilágyi K. (szerk.): *A pályaorientáció szerepe a társadalmi integrációban*, Budapest: ELTE TáTK, pp. 6–11. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: https://tat.k.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagyi_A_palyaorientacio_szerepe.pdf4
26. Kovács K. (2021). *Különleges bánásmód a köznevelésben*. DOI:[10.13140/RG.2.2.31495.93606](https://doi.org/10.13140/RG.2.2.31495.93606)
27. Kovács M., Suhajda, Cs. (2023). *Pályaorientációs protokoll pedagógusoknak*. Budapest: Családbarát Magyarország Központ Nonprofit Közhasznú Kft. Letöltés dátuma: 2024.. 02. 12., forrás: https://csalad.hu/resources/pdf/Palyaorientacios_protokoll_online_olvashato.pdf
28. *Különleges bánásmódot igénylő (sajátos nevelési igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő) tanulók részvétele a középfokú felvételi eljárásban*. (2023). Letöltés dátuma: 2023. 12. 12., forrás: Oktatási Hivatal: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/beiskolazas/tajekoztatok/7._KIFIR_kulonleges_banasmodot_igenylo_tanulok.pdf
29. Központi Statisztikai Hivatal. 23.1.1.6. *Sajátos nevelési igényű gyerekek, tanulók száma fogyatékoság-típus szerint*. Letöltés dátuma: 2024. 04. 06. Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0006.html
30. Mező K., Mező F. (2021). Tanulásban akadályozott tanulók Jövőképének vizsgálata. *Különleges Bánásmód*, 7 (3), pp. 57–67. Letöltés dátuma: 2023. 12. 05. forrás: <https://ojs.lib.unideb.hu/kulonlegesbanasmod/article/view/10137/9110>
31. Mező K., Mező F. (2022). Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók létszámának alakulása a 2009/2010. és a 2019/2020. tanévekben. *Különleges Bánásmód*, pp. 19–29.

Letöltés dátuma: 2023. 11. 03.
<https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/4d6dde0f-c827-4b05-8464-e3dfb14e1a86/content>

32. Mező K., Móri M. (2021). Életpálya-tervezés sajátos nevelési igényű fiatalok esetében. *Különleges Bánásmód*, 7(4), pp. 21-30. Letöltés dátuma: 2023. 12. 05. forrás: <https://ojs.lib.unideb.hu/kulonlegesbanasmod/article/view/10544/9391>
33. Mile A., Kiss L. (2022). Kihívások és megfelelések a pedagógiai szakszolgálati. *Gyógypedagógiai Szemle*(1.), pp. 35–50. DOI: [10.52092/gyosze.2022.1.3](https://doi.org/10.52092/gyosze.2022.1.3)
34. Nagyné Réz I., Csepregi A., Puhala I., Bozsikné Vig Marianna (2015). *A szakértői bizottsági tevékenység protokollja*. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
35. OECD (2004a): *Career Guidance. A handbook for policy makers*, Paris, pp. 40-63. Letöltés dátuma: 2024. 03. 02. forrás: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34060761.pdf>
36. OECD (2004b): *Career guidance and public policy: Bridging the gap*, Paris, 17-28. Letöltés dátuma: 2024. 03. 02. forrás: <https://www.oecd.org/education/innovation-education/34050171.pdf>
37. Suhajda Cs. (2012). A szolgáltatásnyújtás lehetőségei a jogszabályok vonatkozásainak tükrében. In: Dr. Szilágyi K. (szerk.): *A pályaaorientáció szerepe a társadalmi integrációban*, Budapest: ELTE TáTK, pp. 51-58. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: https://tatk.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagyi_A_palyaorientacio_szerepe.pdf4
38. Sultana, R. (2011) Learning carrier management skills in Europe: a critical review, *Journal of Education and Work*, pp. 1-24.
39. Sultana, R. (2012a): *Flexicurity: Implications for Lifelong Career Guidance*. Jyväskylä: European Lifelong Guidance Policy Network. [Elektronikus kiad.] Letöltés dátuma: 2024. 01. 22. forrás: https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/35180/1/Flexicurity_implications_for_lifelong_career_guidance_2012.pdf
40. Sultana, R. (2012b): Learning career management skills in Europe: a critical review. *Journal of Education and Work*, 25(2), pp. 225-248. Letöltés dátuma: 2024. 01. 22.

forrás: <https://dokumen.tips/documents/learning-career-management-skills-in-europe-a-critical-review-learning-career-management.html?page=1>

41. Super D. E. (1988): Vocational Adjustment: Implementing a Self-Concept. *The Career Development Quarterly*, 36(4), pp. 351–357. Letöltés dátuma: 2024. 04. 06. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/j.2161-0045.1988.tb00509.x>
42. Szigeti M. V. (2021): *EFOP-3.2.5-2017-00010 Pályaorientáció, kiemelten az MTMI készségek és kompetenciák fejlesztése a köznevelési rendszerében projekt szakmai beszámolója*, Szakmai nap a Megyei Szakértői Bizottság számára, Kaposvár, 2021. 06. 16.
43. Tajtiné Lesó Gy. (2021). *Pályaoris ötlettár*. NSZFH – Euroguidance Magyarország. Letöltés dátuma: 2023.. 11. 07., forrás: <https://palyavalasztas.hmpedszakszolgalat.hu/wp-content/uploads/2021/04/Palyaoris-otlettár.pdf>
44. Tajtiné Lesó Gy. (2023. 08. 30.). Az SNI státusszal rendelkező tanulók szakképzésben való továbbtanulását befolyásoló tényezők. In: Benedek A. (szerk.): *Opus et Educatio online szakmai folyóirat*. Letöltés dátuma: 2024. 02. 16. forrás: <http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/561/1011>
45. Táskai E. (Témavezető); Jezerniczkyne Boszkovics, B., Ódor H., Táskai E., Zsigmondné Keszericze Zs. (2018). *Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Továbbtanulási, Pályaválasztási szakfeladat elemzése*. Kaposvár: Kaposvári Tankerületi Központ.
46. *The future of education and skills Education 2030*. Letöltés dátuma: 2023. 12. 05. Forrás: [https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf)
47. Török R. (2017). *A pályadöntések mesterei*. Budapest: Print&Pixel House Kiadó.
48. Tudlik Cs. (2019). Akadályozottság, sajátos nevelési igény és pályaválasztási algoritmus az IPOO-modell alapján. *OxIP-interdiszciplináris tudományos e-folyóirat, I.* (1.), pp. 61–73. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03. forrás: https://real.mtak.hu/102846/1/OxIPO_2019_1_061_Tudlik.pd
49. Völgyessy P. (2012). A pályaismeret jelentősége a pályaorientáció folyamatában. In: Dr. Szilágyi K. (szerk.): *A pályaorientáció szerepe a társadalmi integrációban*,

Budapest: ELTE TáTK. pp. 18–27. Letöltés dátuma: 2023. 11. 03., forrás: https://tatk.elte.hu/dstore/document/1547/Szilagyi_A_palyaorientacio_szerepe.pdf

50. Zsigmondné Keszericze Zs. (2020). *A Somogy Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Megyei Szakértői Bizottság fejlesztésre vonatkozó tanácsadási gyakorlatának megújítása, módszertani útmutató kidolgozása* (Mesterprogram).

TÖRVÉNYI HIVATKOZÁSOK

1. A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról. Letöltés dátuma: 2024. 04. 09., forrás: <https://www.oktatas2030.hu/wp-content/uploads/2020/02/nat2020-5-2020.-korm.-rendelet.pdf>
2. Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet. Letöltés dátuma: 2023. 12. 12., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700100.kor>
3. Nemzeti köznevelésről szóló 2011.CXC. törvény. Letöltés dátuma: 2023. 10.16., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>
4. Nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet. Letöltés dátuma: 2023. 12. 12., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm>
5. Pedagógiai szakszolgálatok működéséről szóló 15/2023 (II.26.) EMMI rendelet. Letöltés dátuma: 2023. 10. 16., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300015.emm>
6. Szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény. Letöltés dátuma: 2023. 10. 16., forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900080.tv>

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. táblázat: Pályaorientáció egyéni tematika	23
1. ábra: Ellátottak létszámának alakulása	28
2. ábra: Sajátos nevelési igényű gyermekek/tanulók létszámának elemzése SNI típus szerint	29
3. ábra: Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottság (SVPSZ VSZB) vizsgálati adatainak elemzése 1.	30
4. ábra: Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Vármegyei Szakértői Bizottság (SVPSZ VSZB) vizsgálati adatainak elemzése 2.	31

HALLGATÓI NYILATKOZAT

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Zsigmondné Keszericze Zsuzsanna
A Hallgató Neptun kódja:	B9KZOH
A dolgozat címe:	A Somogy Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Székhelyintézményének támogató szerepe a sajátos nevelési igényű tanulók pályaeorientációjában
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve:	Gyermeknevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

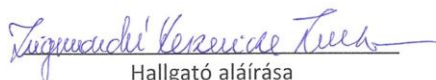
Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024. év, április hó, 25. nap

Hallgató aláírása

KONZULENSI NYILATOZAT

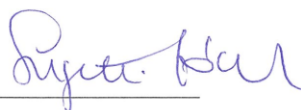
NYILATKOZAT

Zsigmondné Keszericze Zsuzsanna (hallgató Neptun azonosítója: B9KZOH) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakedolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom / nem javaslom¹**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: 2024. év 04. hó 24 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.